

16 Ekim Dünya Gıda Günü Basın Açıklaması

DAHA İYİ BİR YAŞAM VE DAHA İYİ BİR GELECEK İÇİN GIDA HAKKI!.. GIDA HAKKI TEMEL İNSAN HAKKIDIR.

Geçen yıl Dünya Gıda Günü'nde, "2023 yılını gıdaya ulaşmanın en zor yılı olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır. Pandemi döneminde bile bu kadar sıkıntılı günler yaşamamıştık. Yanlış ekonomi politikaları, tarım üretiminin hızla azalması, emekçi ve emekli ücretlerinin açlık sınırının altında kalması, bırakın sağlıklı beslenmeyi, karnımızı doyurmayı bile lüks haline getirmiştir." demiştik. Maalesef, 2024 yılı tüm dünyada ve ülkemizde 2023 yılını aratmaktadır. Bu gidişle ne yazık ki, 2025 yılının daha da zor geçeceği açıktır .

Bu yıl Dünya Gıda Günü teması; "Daha iyi bir yaşam ve daha iyi bir gelecek için Gıda Hakkı!" Yaşamı sağlıklı sürdürebilmek için gereken gıda maddelerini tüketebilme hakkı olarak tanımlanabilecek Gıda Hakkı; 1948 tarihli Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi'nden beri en temel insan haklarından biridir. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye göre; yeterli gıda hakkı, her erkek, kadın ve çocuğun, tek başına veya başkalarıyla birlikte, her zaman yeterli gıdaya veya bu gıdayı temin edecek araçlara fiziksel ve ekonomik olarak erişebildiği zaman gerçekleşmiş olur. Gıda hakkı, uluslararası hukuk belgelerinde tam bir mutabakatla kabul edilmekle birlikte, günümüzde en çok ihlal edilen insan haklarından biridir. Özellikle son yıllarda, nedeni ne olursa olsun, güvenli gıda ve temiz suya erişim, insan hakkı olmaktan uzaklaşmıştır.

Oysa, özellikle Covid-19 pandemisi gibi krizler, dünyaya bitkisel, hayvansal üretim ve balıkçılığı içeren birincil üretim faaliyet alanının ve buradan elde edilen ham madde ve yarı işlenmiş maddelerin işlenmesini içeren ikincil üretim süreci olarak, gıdanın stratejik önemini bir kez daha ispatlamıştır. Tedarik kanallarında yaşanan aksamalar, "Kendi Kendini Besleyen Ülke" olmanın yaşamsal önemini gözler önüne sermiştir. Dünyada pandemi, savaş, deprem, iklim değişimi, ekonomik kriz gibi olağanüstü ortamlarda ülkelerin gıdada kendine yeterliliğini sağlamaya yönelik korumacı tarım politikaları yeniden gündeme gelmiştir. Ülkemizde ise alanı tümüyle yerli ve yabancı sermayenin insafına bırakan, dışarıya bağımlılığı artıran yanlış ve yanlış politikalarda ısrar edilmesi, tarım ve gıdada yaşadığımız sorunları büyütmektedir.

Gıda hakkı; gıda güvenliği, güvencesi, çeşitliliği, yeterli ve dengeli beslenme, ekonomiklik ve erişilebilirliği bütünsel olarak ifade etmektedir. Tarlalarımızda, meralarımızda, hayvan barınaklarımızda, sulak alanlarımızda, ormanlarımızda, balık ağlarımızda, pazarlarımızda ve sofralarımızda herkesin yararına daha fazla güvenli, besleyici çeşitli yiyecek bulunmasını ifade etmektedir.

Bugün dünyada ve ülkemizde gıda egemenliğini yaşama geçirmek bir yana, bitkisel ve hayvansal tarım ve gıda sistemi tekelleri çok uluslu şirketlerin ve yerli ortaklarının kontrolü altındadır. Dünya çiftçileri tarafından küresel nüfustan daha fazlasını beslemeye yetecek kadar bitkisel ve hayvansal tarım ürünleri ve gıda üretimi yapılmasına karşın, yoksulluk ve açlık sorunu büyümektedir. FAO'nun "Dünya Gıda Güvenliği" raporuna göre; 2023 yılında savaşlar, çatışmalar, ekonomik ve siyasi krizler, eşitsizlik, iklim değişikliği ve devam eden pandemi etkileri nedeniyle yaklaşık 733 milyon insan, yani dünya genelinde 11 kişiden biri ve Afrika'da her 5 kişiden biri açlıkla karşı karşıya ve dünya 2030 yılına kadar "sıfır açlık"

hedefinden çok uzaktadır. Raporda ayrıca, gıda güvensizliği ve yetersiz beslenmenin, gıda enflasyonu, çatışmalar, iklim değişikliği ve ekonomik gerilemeler gibi faktörlerin bir araya gelmesi nedeniyle daha da kötüleştiği belirtilmektedir.

Dünya Hayvan Sağlığı Örgütüne (WOAH) göre, dünyada her gece 811 milyon insan aç yatmaktadır. 2050 yılına kadar dünyayı beslemek için %70 oranında ek hayvansal proteine ihtiyaç duyulacaktır. Bu arada, küresel hayvansal üretim kayıplarının yüzde 20'sinden fazlası hayvan hastalıklarıyla bağlantılıdır.

Dünya nüfusunun artışı, hızlı kentleşme, yeme-içme alışkanlıklarının değişmesiyle hazır gıda tüketimine yönelme, beslenme ve gıda güvenliği konularında tüketicinin bilinçlenmesi ve hızla gelişen teknoloji; gıdanın üretimi, muhafaza koşulları, tedarik zinciri, tarladan sofraya kadar gıda güvenliği kavramını ve kontrol mekanizmasını önemli kılmaktadır. Bu kapsamda gıda güvenliği, halk sağlığı ve tüketiciyi korumayı sağlamak amacıyla 13/06/2010 tarihinde 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu yürürlüğe girmiştir. **Kanun 2013'ten 2022 yılına kadar 16 kez Ek, değişiklik ve Anayasa Mahkemesi iptal kararları ile değişikliklere uğramıştır.** 5262 sayılı Organik Tarım Kanunu ve 5977 Biyogüvenlik Kanunları da gıda ile ilgili düzenlemelerdir.

Gıda güvencesinin sağlanamadığı bir dünyada, adil ve demokratik bir düzen içinde yaşayabilmek hayaldir. Eğer bugün dünyada açlık varsa, bu sadece kötüleşen iklim koşullarından, yetersiz bitkisel-hayvansal gıda arzından değil, uygulanan küresel neoliberal ekonomi ve tarım politikaları ile adaletsiz gelir dağılımından kaynaklanmaktadır. İnsanlık için kâbus olan bu yokluğu ve yoksulluğu yenmek için sorumluluk almak hepimizin ortak toplumsal görevidir.

Bugün ülkemizde insanlarımızın %22'si yeterli gıdaya ulaşamamakta %8,5'u ise açlık sınırında yaşamaktadır. Dünyada gıda fiyatları düşüş gösterirken Türkiye'de artmaya devam etmektedir. Tarımsal temel girdiler ve ürünlerde dışarıya bağımlılık büyük sorundur. Her sıkışılan anda ithalata sarılmakla gıda enflasyonu düşmez, çözüm ülkemizdeki üreticiyi ve üretimi koruyan somut politikalarla sağlanabilir.

Bitkisel ve hayvansal tarım büyük ölçüde doğa koşullarına bağlıdır. İklim değişikliği, özellikle son yıllarda insan eliyle "kriz" haline dönüştürülerek, aşırı yağışlar, su baskınları, can kayıpları, aşırı sıcaklar, kuraklık olarak dünya ülkelerinin gündeminde sıkça yer almaktadır. İçilebilir su kaynaklarımızın ve tarımsal üretimin hızla azalması, yönetenler tarafından sorun çözücü tarım, gıda ve su politikalarının oluşturulmaması, gelecek için duyulan endişeleri arttırmaktadır.

Günümüzde Ormanlarımız; Orman Yangınları, Vahşi Madencilik, Rüzgâr Enerji Santralleri, Hidro Elektrik Santralleri, Aşırı üretim Baskısı, 2b uygulamaları ile orman dışına çıkarmalar, Orman Kanunu Ek:16 Uygulamaları sonucunda büyük zararlar görmektedir. Bu zararların çoğu da geri dönüşü olmayan orman kayıplarına neden olmaktadır. Küresel iklim değişikliği ise bu olumsuzlukların şiddetini ve frekansını artırmaktadır! Ormanlarımız üzerindeki bu olumsuz baskılar Orman Ekosisteminin dengesinin bozulmasına, dolayısıyla Flora ve Faunanın zarar görmesine yol açmaktadır. Ülkemizin topoğrafik Yapısı da dikkate alındığında, erozyon-toprak kaybını önleme, temiz su üretimine katkısı nedeniyle Ormanlarımız adeta Gıda temin

alanlarının sigortası gibidir. Bu nedenle Ormanlarımızı etkileyen olumsuzluklar güvenli Gıda temin alanlarını da doğrudan etkilemektedir. Ülkemizde sürdürülebilir, sağlıklı ve güvenli bir GIDA temini için ormanlarımızın da alan bütünlüğünü ve kuruluş özelliklerini bozmadan, bilim ve tekniğe uygun olarak ve korunarak yönetimi şarttır.

Ülkemizde tarımsal üretim (bitkisel, hayvansal üretim ve balıkçılık) sorunludur. Yıllardır yetersiz verilen desteklerin; bir de geç ödenmeler ile erimesi, ürün alım fiyatlarını maliyet altında açıklayarak; bitkisel ve hayvansal üretimde bulunan çiftçilerimizin sürekli zarar etmesi, üretmek için borçlanmak zorunda kalan çiftçilerimizin üretim alanlarına, hayvanlarına ve araçlarına ipotek üzerinden el konulması üretim sorunlarını artırmaktadır. Kar eden çiftçiler önünü görerek ve gençleşerek üretime devam edebilir, aksi halde üretim maliyetleri nedeniyle arazisini ekmeyen çiftçinin arazisini zorla kiralayarak üretimde arz sorunu çözülemez. Dünya'da ve ülkemizde bu yıl yaşanan çiftçi eylemleri, yaşanan sorunların görülmesine katkı sağlamıştır.

Diğer taraftan pazarlama ve tedarik zincirinde de sorunlar bulunmaktadır. Güçlü, özerk üretici ve tüketici kooperatiflerinin olmadığı süreçte, zincir marketlerin tekelci yapısı ya da Hal Yasası tartışmaları arasında tarla ve tezgah arasında oluşan yüksek fiyat makasında, üretici düşük fiyata ürününü satarken, tüketici ucuz gıdaya erişememekte, sağlıklı ve yeterli beslenememektedir. Uygulanan ekonomik program nedeniyle alım gücü düşen dar ve sabit gelirli yurttaşlarımız, raflar dolu olsa da yeterince gıdaya ulaşamamaktadır.

Ülkemizde gıdanın üretimi ve denetimi süreçlerinde sorunlar yaşanmaktadır. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından uzun bir aradan sonra laboratuvar sonucuyla taklit veya tağşiş yapıldığı tespit edilen gıdaları üreten, ithal eden ve piyasaya arz eden firmalar kamuoyu ile paylaşıldı. "Köftede domuz eti var mı" tartışmaları arasında kamuoyundaki infial anlaşılabilir, ancak sorun çok boyutludur ve çözüm için gecikmeden atılması gereken adımlar vardır. Halkımızın gıda güvenliği için Bakanlığın yıllardır uyguladığı beyana dayalı üretim izni modelini bırakıp, tüm gıda işletmeleri için Bakanlık denetimi ve kontrolü sonucu onay verildikten sonra üretimin yapılabildiği sisteme geçilmelidir. Gıda işletmelerini merdiven altından kurtarmak için kayıt altına alınması yeterli bir uygulama değildir. Küçük işletmelerde de gıda güvenliği koşullarını sağlayacak şekilde çalışmalar yapılmalı, Çalıştırılması Zorunlu Personel (ÇZP) zorunluluğu buralarda da uygulanmaya başlanmalıdır. Yetersiz olan Bakanlık denetçi sayısı arttırılmalı, Tasarruf Genelgesi gerekçesine sığınmadan bir an önce bu konuda eğitim almış teknik ve sağlık personelinin kamuya ataması yapılmalıdır.

Her iş yerinde olması gerektiği gibi, tarımsal üretim ve gıda üretiminin yapıldığı tüm işletmelerde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği kuralları harfiyen uygulanmalıdır. Alınmayan önlemler ve yetersiz denetimler sonucu yaşanan iş cinayetlerinde her geçen gün emekçiler hayattan koparılmaktadır. En son yaşanan makarna fabrikası patlamasında çalışma yaşamının henüz başında olan bir meslektaşımız yaşamını yitirmiştir. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası ertelenmeden, taviz verilmeden, yetersiz kısımları düzenlenerek hayata geçirilmelidir.

Unutulmamalı ki, yaşamak bir insan hakkı ise, yaşamın kaynağı gıdaya ve temiz suya erişmeyi sağlayan gıda hakkı da en temel insan hakkıdır. İktidar, uzun yıllardır yapageldiği kamu yönetimi bütçesinde bitkisel, hayvansal üretimden, balıkçılıktan ve gıdadan tasarruf yapmayı 2025 yılı ve sonrası için yapmamalı, yeterlilik sağlamak için gerekli bütçeyi ayırmalıdır.

Gıda hakkının temel öznesi olan çocukların okul yemeğine ve içilebilir suya ulaşması sosyal devletin yerine getirmesi gereken ana görevlerdendir. Çocukların kamusal eğitim hakkına ulaşabilmesi, karar alıcıların; eğitime yeterli bütçe ayrılması ve gerekli önlemleri alması ile mümkündür. Yeterli ve dengeli beslenemeyen çocuklarda bodurluk ve bilişsel yeteneklerde gerileme gibi olumsuzluklar yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır. Oysa, en az bir öğün yemek verilen okullarda çocukların başarısının arttığı, devamsızlıkların ve okul terklerinin azaldığı gözlenmiştir. Dünya genelinde uygulanan okul yemeği programları bize gösteriyor ki; okul yemeği kız çocuklarının eğitime erişiminde, okul terkinin önlenmesinde, çocuk yaşta evliliklerin engellenmesinde en etkili kamusal önlemdir.

Her alanda üretimden ve üreticiden yana politika tercihleri ve kamunun piyasayı düzenleme ve denetleme yetkisini etkin kullanmasıyla, ülkemizde tarım ve gıdada artarak yaşanan sorunlar çözülebilir. Yaşadığımız tarım ve gıda krizinden kurtulabilmek; rant ve beton ekonomisi yerine üretim ekonomisini, sermayenin öncelikleri yerine kamusal ve toplumsal çıkarları, gündelik politikalar yerine planlı kalkınmayı önceleyen "Kamucu Tarım ve Gıda Politikaları" nı savunmakla ve yaşama geçirmekle mümkündür.

Bizler, İstanbul Tarım Platformunun bileşenleri olan odalar, birlikler, sendikalar, dernekler bilimin ve teknolojinin gücünü halktan yana kullanmaya devam etme kararlılığında. Açlığın, yokluğun ve yoksulluğun son bulduğu, hakça ve adil paylaşımın olduğu bir ülke ve dünya özlemiyle bilimden, üretimden, insandan, emekten, doğadan, kamu yararı ve toplum çıkarından yana kararlı duruşumuzdan vaz geçmeyeceğiz.

Gıda Hakkı Temel İnsan Hakkıdır.

Saygılarımızla.

İSTANBUL TARIM PLATFORMU BİLEŞENLERİ

- DİSK Türkiye Gıda Sanayii İşçileri Sendikası (GIDA-İŞ)
- DİSK Birleşik Tarım Orman İşçileri Sendikası İstanbul Şubesi
- KESK Tarım ve Ormanlık Hizmet Kolu Kamu Emekçileri Sendikası İstanbul Şubesi (TARIM-ORKAM-SEN)
- İstanbul Su Ürünleri Kooperatifleri Birliği (SÜR-KOOP)
- İstanbul Veteriner Hekimler Odası (İVHO)
- Serbest Veteriner Hekimler Derneği
- TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi
- TMMOB Gıda Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi
- TMMOB Kimya Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi
- TMMOB Meteoroloji Mühendisleri Odası İstanbul Temsilciliği
- TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi
- Tüketici Dernekleri Federasyonu (TÜDEF)
- Tüketiciyi Koruma Derneği (TÜKODER)
- Tüm Üretici Köylü Sendikası (TÜM KÖY SEN)
- Türkiye Ormanlıklar Derneği Marmara Şubesi (TOD)
- Türkiye Ziraatçılar Derneği (TZD)

- Veteriner Halk Sağlığı Derneği (VHSD)
- Veteriner Hekimler Derneği (VHD)